ISSN 2335-8408

PRADINIŲ KLASIŲ MOKSLEIVIŲ PATYRIMINIS UGDYMAS(IS) PER PASAULIO PAŽINIMO PAMOKAS

Violeta Lukočienė
Šilutės Martyno Jankaus pagrindinė mokykla, Lietuva
El. paštas: *violeta.lukociene@gmail.com*

Įvadas

Mokymasis iš patirties arba mokymosi ir patirties integralumas ugdymo(si) procese vienas aktualiausių šiandieninės pedagogikos uždavinių. Kitaip tariant, patyriminė pedagogika – tai procesas, kuriame ugdymas vyksta per individualią patirtį. Kaip pastebi įvairūs patyriminės pedagogikos mokslininkai (Godvadas ir kt. 2014; Kolb, 2016), kad ne kiekviena iškyla gamtoje jau yra patyriminis ugdymas(is). Mokymasis iš patirties procese esminis išteklius tampa patirtis, tačiau svarbu pastebėti, kad tokiame mokymesi patirtis be refleksijos yra mažai vertingas. Mokiniai savo patirtį apmąsto patys ir (ar) aptaria grupėje, anot Bubnio (2016), pagrindas yra asmens refleksijos ir emocijos, bet ne kitų „duota“ tikrovė. Patirtinis mokymas(is) nėra mokymas(is) apie objektyvius, iš anksto įtvirtintus dalykus.

Analizės tikslas – pristatyti patyriminio mokymo(si) praktiką gamtamoksliniame ugdyme(si).

Patyriminė veikla lauke žavi ir įtraukia kiekvieną pradinuką. Vaikai mokosi vieni iš kitų, geba susitarti ir bendradarbiauti, inicijuojama jų kūrybinė laisvė, spontaniškumas, meninė bei žodinė raiška, loginis mąstymas, pastabumas, fizinis aktyvumas. Mokytojas tampa dalyviu veiklose.

Tam, kad ši patirtis būtų naudinga, kad iš jos padarytume išvadas ir pasimokytume, ją būtina aptarti ir (ar) apmąstyti, pvz., kaip grupėje buvo priimami sprendimai, kokį vaidmenį kiekvienas dalyvis vaidino atliekant užduotį, kas padėjo atlikti užduotį, kas trukdė, kaip jautėsi dalyviai užduoties atlikimo metu ir pan. Taip yra kaupiama socialinė kompetencija, kurią nesunkiai galima perkelti į kasdienio gyvenimo sritį. Kaip pastebi Melaikienė (2015), patirtinis mokymas(is) puikiai atliepia visas esmines šiuolaikinio mokymo(si) organizavimo nuostatas ir labai siejasi su kitomis šiandien aktualiomis mokymo(si) strategijomis, tokiomis kaip mokymas(is) bendradarbiaujant, reflektyvus, konstruktyvus, įrodymais grįstas, autentiškas, probleminis ir net savivaldus mokymas(is). Taigi švietimo praktikai iškelia pagrindinius patyriminio mokymo(si) *tikslus* (Gerulaitis, Vaivadienė, 2019):

- mokymąsi daryti prasmingu ir įdomiu;
- įgalinti savo turimą patirtį, peržiūrėti, atnaujinti, sisteminti, plėtoti;
- atliepti esminius didaktinius principus: ėjimas nuo žinomų dalykų prie nežinomų, nuo artimo prie tolimo, kurti naujus individualius žinojimus;
- lengviau suvokti naują informaciją, ugdytis naujus gebėjimus;
- apjungti patirtį, susieti tarpusavyje;
- užtikrinti teorijos ir praktikos ryšį, nes patirtis įgyjama praktikoje.

 https://doi.org/10.48127/gu/21.27.36

ISSN 2335-8408

Taip pat *ugdomi gebėjimai:* gamtos pažinimas; gebėjimo, remiantis savo juslėmis, pajusti skirtumus, ugdymas; mokymasis atpažinti skirtingas medžių rūšis; mokymasis dirbti grupėje.

Pedagoginės patirties apžvalga

Pateikiamos ir analizuojamos konkrečios praktinės veiklos vykdomos pradinių klasių gamtamokslinio ugdymo(si) proceso metu.

1 veikla klasėje. Šios veiklos *tikslas* – išsiaiškinti, kiek medžių pažįsta mokiniai. Jie išvardija kokius pažįsta Lietuvos miško medžius. Pasitikrina, pasikartoja būdami mokykloje medžių pavadinimus, paskui pažiūri filmuką (3 min) „Lietuvos medžiai“.

2 veikla miške. *Tikslas* – surasti ir atpažinti 5–7 medžius miške, įvardyti juos, apčiupinėti žievės struktūrą, pauostyti. Vieniems žievė kvepia gilėmis, kitiems – mišku. Mokiniai apžiūri kiekvieno medžio šakas, formas, lapus, vaisius (1 pav.). Pasirenka po nukritusį medžio lapą, vaisių. Užduočių lape pažymi pažįstamus medžius.

1 paveikslas
Užduočių atlikimas miške

3 veikla – darbas porose. *Tikslas* – padaryti žievės antspaudą ir atpažinti medžio kamieną. Prie kamieno prispausti žievės antspaudo kortelę ir vaškinę kreidelę laikydami išilgai, nespausdami jos, palengva spalvinti. Mokiniai padaro medžio žievės anspaudus (2 pav.), gali palyginti, kad skirtingi medžiai turi skirtingą kamieno raštą.

ISSN 2335-8408

2 paveikslas
Medžių anspaudai

4 veikla – gamtinės medžiagos ieškojimas. *Tikslas* – surasti kuo įvairesnės gamtinės medžiagos. „Pabūti medžiotojais“ ir surasti miške įvairiausio turto (nukritusios gamtinės medžiagos), iš kurio bus gaminami darbeliai. 4 paveiksle matyti, kokias gamtines medžiagas mokiniai prisirinko, tai nukritę medžių lapai, jų vaisiai, smulkios šakelės ir pan.

4 paveikslas
Gamtinės medžiagos

https://doi.org/10.48127/gu/21.27.36

ISSN 2335-8408

5 veikla – mokiniai suskirstomi į dvi grupes. *Tikslas* – iš nukritusių lapų sukurti „Lapų medį“. Mokiniai suneša į vieną krūvą daug lapų, iš jų suformuoja medžius (6 pav.).

6 paveikslas
Medžiai iš lapų

Mokiniai galėjo pabūti miške, pažinti medžius, atlikti darbą porose, grupėje, aptarti nuveiktas veiklas, kvėpuoti miško oru. Išryškėjo lyderiai, dvi poros iširo, jie užduotis atliko po vieną, abu nesutarė, skyrėsi jų nuomonės. Iš 18 mokinių – 5 mokiniai nei karto nėra buvę miške. Tai tik dar kartą įrodo, koks svarbus yra patyriminis ugdymas. Po kiekvienos veiklos visi mokiniai aptaria savo patirtį, išgyventus jausmus ir emocijas, labiausiai įsimintinas ar daugiausiai emocijų sukėlusias veiklas. Patirtinis mokymas(is), skatindamas reflektuoti ir analizuoti savo patirtį bei iš jos mokytis, kartu skatina geriau pažinti save kaip asmenį, kaip besimokantįjį, kaip tam tikros srities ar profesijos atstovą (Melaikienė, 2015).

Esama pandeminė situacija Lietuvoje, keičia ir mokyklos vidaus gyvenimą. Ribojamas laisvas judėjimas mokyklos vidaus teritorijoje, todėl dažnai tenka mokiniams koncentruotai ilgą laiką praleisti kartu vienoje vietoje. Šioje situacijoje pasinaudodami patyriminio mokymosi ištekliais, siekiant kūrybiškai išnaudoti pertraukas, mokiniai žaidžia žaidimus su kaštonais. 7 paveiksle pavaizduotas žaidimas „Atrask porą“. Atminties lavinimo žaidimo tikslas – surasti atitinkančias kaštonų poras. Kaštonų apačioje pridėti spalvotus plastilino gabaliukus, prieš žaidžiant juos užversti. Žaidimo pradžia: apversti kaštoną ir kiekvienas žaidėjas, laikrodžio rodyklės kryptimi, atidengia po vieną kaštoną – kuo greičiau stengtis surasti poras. Laimi tas žaidėjas, kuris surenka daugiausiai kaštonų porų. Žaidžiama, kol atverčiami visi kaštonai.

ISSN 2335-8408

7 paveikslas
Žaidimas „Atrask porą“

Kitas „Kryžiukai-nuliukai“ (daukartinis), 8 paveiksle pavaizduotas žaidimas su kaštonais. Dviems žaidėjams skirtas žaidimas. Lape nubraižoma 9 langelių (3×3) lentelė. Ant kaštonų apačios užrašome X (kryžiukai) ir 0 (nuliukai). Vienas žaidėjas lentelėje į langelius deda kaštonus, kurie pažymėti su X , antrasis – 0. Žaidėjai eina paeiliui. Laimi tas, kuris pirmas užpildo pilną eilutę, stulpelį ar įstrižainę savo ženklais.

8 paveikslas
Žaidimas „Kryžiukai-nuliukai“

Žaidimai su gamtinėmis medžiagomis skatina mokinius kūrybiškai naudoti gamtinius išteklius, susikurti savitai žaidybinę aplinką ir priemones. Kiekvieno žaidimo metu mokiniai turi galimybę prisiminti ir įsidėmėti, kurio tai medžio vaisius ir kartu įgyti gamtamokslinių žinių. Patyriminė veikla žavi ir įtraukia kiekvieną pradinuką. Mokiniai mokosi vieni iš kitų, geba susitarti ir bendradarbiauti, inicijuojama jų kūrybinė laisvė, spontaniškumas, meninė bei žodinė raiška, loginis mąstymas, pastabumas, fizinis aktyvumas. Mokytojas tampa dalyviu veiklose.

https://doi.org/10.48127/gu/21.27.36

ISSN 2335-8408

Apibendrinimas

Patirtinis mokymasis, traktuoja žmogų, kaip visumą ir akcentuoja jo potencialias galimybes. Apima visas tris mokymo(si) pakopas: kognityviąją, emocinę ir socialinę, todėl tai yra mokymo(si) sėkmės sąlyga. Keičiasi mokytojo vaidmuo iš žinių perdavėjo į mokytoją fasilitatorių. Vaikai jaučia didesnę laisvę, bet tuo pačiu ir atsakomybę už save ir savo mokymąsi. Patyriminė veikla išlaisvina mokinių kūrybines jėgas, skatina savarankiškumą, gebėjimą atpažinti savo jausmus, emocijas ir jas įvardinti, apibendrinti. Taip pat vyksta savo artimiausios gamtinės aplinkos pažinimas ir sąmoningas atsakomybės ugdymasis už jį / ją supančią aplinką.

Pastaba

Nuotraukų autorė mokytoja Violeta Lukočienė.

Literatūra

Bubnys, R. (2012). *Reflektyvaus mokymo(si) metodų diegimo aukštojoje mokykloje metodika: refleksija kaip besimokančiųjų asmeninės ir profesinės raidos didaktinis metodas* [Methodology of implementing reflective teaching methods in higher education: Reflection as a didactic method of learners' personal and professional development]. Šiaulių valstybinė kolegija.

Gerulaitis, Š., Vaivadienė, E. (2019). Patirtinis mokymas(is): metodinė medžiaga [Experiential teaching/learning: Methodological material]. Nacionalinė švietimo agentūra. https://sodas.ugdome.lt/metodiniai-dokumentai/atsisiusti/9800/3dd2153b-eac4-4eba-8afb-0e729af29940

Godvadas, P., Jasienė, G., & Malinauskas, A. (2014). *Patirtinio refleksyvaus mokymo taikymo vietos bendruomenėse metodika* [Methodology of experiential application of reflexive teaching in local communities]. Vilnius. http://www.telsiuvvg.lt/failai/Patirtinio%20ugdymo%20taikymo%20darbe%20su%20%C3%84%C2%AFvairiomis%20vietos%20bendruomeni%C3%85%C2%B3%20grup%C3%84%E2%80%94mis%20metodika.pdf

Kolb, D., A. (2016). *Experiential learning – experience as the source of learning and development*. Pearson Education.

Melaikienė, J. (2015). *Patirtinio mokymo(si) strategija: mokymas(is) iš patirties ir per patirtį* [Experiential learning strategy: Learning from and through experience]. https://epale.ec.europa.eu/lt/content/patirtinio-mokymosi-strategija-mokymasis-patirties-ir-patirti

Summary

PRIMARY SCHOOL EXPERIENTIAL EDUCATION IN WORLD AROUND US LESSONS

Violeta Lukočienė
Silute Martynas Jankus Basic School, Lithuania

https://doi.org/10.48127/gu/21.27.36

Experiential education excites and involves primary school students. By participating in such activities, a teacher initiates and encourages freedom of creativity, spontaneous decision making, artistic expression, logical thinking and physical activeness. Students-being involved in this active experiential process learn from each other, cooperate, develop their skills of making agreements. In order to have the most benefits from such education and be able to make conclusions or learn from it there is a crucial need for reflection. Students think over their roles in groups, level of their involvement, taking part in decision making which on the whole assists developing social competence and helps them apply gained skills in future life.

Keywords: experiential education, logical thinking, social competence

Cite as: Lukočienė, V. (2021). Pradinių klasių moksleivių patyriminis ugdymas(is) per pasaulio pažinimo pamokas [Primary school experiential education in world around us lessons]. *Gamtamokslinis ugdymas bendrojo ugdymo mokykloje / Natural Science Education in a Comprehensive School, 27*, 36-42. https://doi.org/10.48127/gu/21.27.36